גמ' א"ל רבינא לרבא היינו רגל היינו בהמה א"ל תנא אבות וקתני תולדות אלא מעתה סיפא דקתני[א] השן מועדת הבהמה מועדת מאי אבות ומאי תולדות איכא הוה קמהדר ליה בבדיחותא וא"ל אנא שנאי חדא ואת שני חדא וטעמא מאי אמר רב אשי תנא שן דחיה וקתני שן דבהמה ס"ד אמינא [א]ושלח את בעירה כתיב בהמה אין חיה לא קמ"ל [ב]דחיה בכלל בהמה אי הכי הא מבעי ליה למיתני ברישא האי[ג] * דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה אי הכי רישא נמי ליתני ההיא דלא כתיבא ברישא הכי השתא התם אידי ואידי אבות נינהו הך דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה הכא שביק אב ותני תולדה איבעית אימא איידי דסליק מרגל פתח ברגל תנו רבנן בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר כיצד [ד]בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו משלם נזק שלם סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נזק שלם הזיק פשיטא אלא אימא התיז והזיק משלם נזק שלם צרורות מאן דכר שמיהו חסורי מחסרא והכי קתני [ה]צרורות כי אורחייהו חצי נזק [ו]וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם חצי נזק סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם: ת"ר [ז]תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נזק שלם [ח]ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם תניא אידך [ט]תרנגולין שהיו מהדסין ע"ג עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נזק שלם [י]העלו עפר או צרורות משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם תניא אידך תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נזק סתמא כרבנן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא רבנן אי כגופו דמי כוליה נזק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נזק נמי לא לשלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי [כ]וחצי נזק צרורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבזב טמא בנזקין משלם נזק שלם כל שבזב טהור בנזקין משלם חצי נזק ורבא צרורות אתא לאשמועינן לא רבא [ל]עגלה מושכת בקרון קא משמע לן תניא כותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה [מ]בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו ועגלה מושכת בקרון משלם נזק שלם תנו רבנן [נ]תרנגולים שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אזלינא וגופיה הוא או דלמא בתר תבר מנא אזלינא וצרורות נינהו [ס]תפשוט ליה מדרבה [ע]דאמר רבה זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרינן ליה מנא תבירא תבר לרבה פשיטא ליה לרבא מבעיא ליה ת"ש הידוס אינו מועד וי"א ה"ז מועד הידוס ס"ד אלא לאו הידוס והתיז ובהא קמפלגי דמר סבר בתר מעיקרא אזלינן ומר סבר בתר תבר מנא אזלינן לא

בהתיז

גמ' היינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי במתני' הא חדא היא ומאי הדר תני הבהמה מועדת: **תנא אבות.** רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה דתולדות דרגל הן דהזיקה מצוי ואין כוונתה להזיק: **מאי אבות ומאי תולדות איכא.** (והא) ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות וירקות הוי להו תולדה דהיינו שן ממש ותולדה דשן היינו נתחככה בכותל להנאתה: **הוה קמהדר ליה.** רבא לרבינא: **בבדיחותא.** בשחוק: **וא"ל אנא שנאי חדא.** רישא ואת שני סיפא: **וטעמא מאי.** אסיפא קאי: **בעירה.** היינו תרגום של בהמה[א]: **קמ"ל.** מתני' דאשן דחיה נמי מיחייב: **דחיה בכלל בהמה.** דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו ומפרש בתריה איל צבי ויחמור: **אי הכי הא.** שן בהמה מבעי ליה למיתני ברישא והדר שן חיה: **רישא נמי ליתני.** בהמה דהוי תולדה ברישא דלא כתיבא: **אידי ואידי.** שן דחיה ושן דבהמה: **הכא.** גבי רגל: **שביק אב ותני תולדה.** בתמיה: **דסליק מרגל.** בפ"ק (דף טו:) תנן הרגל מועדת ולא תנן הבהמה: **אוכף.** שיל"א בלע"ז: **שליף.** משאוי שבאמתחת ובמרצופין: **הפיו.** דהוה צרורות: סומכוס לית ליה הלכתא דחצי נזק צרורות אלא נזק שלם ס"ל: **נובר.** בחוטמו ובלע"ז פוריי"ר: **צרורות כי אורחייהו.** כלומר אע"ג דאורחייהו להתיז צרורות משלם חצי נזק כדמפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתיז צרורות בחוטמו הוי נמי כצרורות דרגל דכל מה שהוא כחו ולא גופו קרי צרורות: **בכנפיהם.** שנגעו בכנפיהם בכלי: **רוח שבכנפיהם.** היינו צרורות דכחו הוא: **מהדסין.** מרקדין: **ונקרו.** במרטוס שלהם שקורין בי"ק: **העלו עפר.** מן הארץ לעיסה: **חצי נזק נמי לא.** דלא אשכחן חצי נזק אלא במשונה אבל במידי דאורחיה לא: **שבזב טמא.** משמע נגיעה ממש: **שבזב טהור.** כגון שזרק חפץ על אדם הוי טהור ובנזקין כעין צרורות חצי נזק: **צרורות אתא לאשמועינן.** בתמיה: **עגלה מושכת בקרון.** אתא לאשמועינן דזב טמא אם הלכה קרון שהזב עליה על גבי כלים טמאים משום מדרס הזב ובנזקין נמי עגלה שמשכה בקרון ע"ג כלים כגופה הוי ולא כצרורות ואם התיז צרורות מתחת הקרון דזב טהור בנזקין נמי צרורות נינהו: **בפרומביא.** רסן: **זוג.** אישקליט"א: **מחטטין.** מנקרין במרטומיהן: **בתר מעיקרא.** שדחפתו ובגופה תבר מנא: **ושברו במקל.** קודם שנח: **פטור.** המשברו וחייב הזורק. אלמא בתר מעיקרא אזלינן והואיל וסופו ליִשבר לכשינוח כמי ששברו הוא דמי: **הידוס.** רקידת התרנגולים: **הידוס ס"ד.** אמאי לא ליהוו מועד הא אורחיה הוא: **הידוס והתיז.** שנגלגל הכלי ברקידתו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לנזק שלם סבר בתר מעיקרו אזלינן:

בהתיז

סד"א ושלח את בעירה כתיב. אע"ג דכבר אשמועינן ברישא דאפי' תרנגולין מועדין מ"מ ניחא ליה לאשמועינן גבי שן וקשה קצת אמאי לא תנא נמי תולדה בשן כמו ברגל: **קמ"ל** דחיה בכלל בהמה. לא מהאי דרשא דבהמה המקשה (חולין דף עא.) קאמר הכא דחיה בכלל בהמה דהא הכא אפילו עוף נמי הוי בכלל בהמה כדקתני התרנגולת מועדת אלא ילפינן בהמה משנת כדאמרינן בס"פ הפרה (לקמן דף נד:) דבעירה ובהמה הכל אחד דמתרגמינן בהמה בעירה: **וחמור** במשאו. אע"ג דכבר שנה בשליף שעליה אצטריך לאשמועינן לפי שאין משאוי של חמור מהודק ומחובר בו כבשאר בהמה וס"ד דלא הוי כגופו: **נובר** באשפה. יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ) מתרגמינן יטנריניה ואע"ג דתנא צרורות דרגל אשמועינן צרורות דשן דלהנאתו קעביד: **כל** שבזב טהור. אין זה הכלל דוקא דהא קנה בקומטו של זב והסיט בו הטהור טהור[ט] ולענין נזקין אין חילוק וכל עיקר האי כללא לא בא אלא למעט זורק: **בתר** מעיקרא אזלינן כו'. ומדתנן דרסה על הכלי ושברתו דמשמע הא נתגלגל למקום אחר ונשבר שם חייב מ"מ ליכא למידק לאדרבה מדמפליג בין לשון לשני ולא מפליג בלשון גופיה איכא למידק איפכא: **זרק** כלי מראש הגג כו'. נראה דאם זרק אבן או חץ על הכלי ובא אחר וקדם ושברו דפשיטא דחייב ולא שייך כאן מנא תבירא תבר דאי אזלינן נמי הכא בתר מעיקרא לא משכחת בצרורות ח"נ וסברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו:

והא

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן שצ סעיף א:
ו ב ג מיי' פ"ב שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג ד:
ז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף א:
ח ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
ט ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף א:
י ז מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ד:
יא ח מיי' שם פ"א הל' י סמג שם טוש"ע שם סעיף א:
יב ט מיי' שם פ"ב הל' יד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף יא:
יג י טוש"ע שם סעיף ה בהג"ה ועי' במיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה י ובהשגות שם:

◆

תורה אור השלם

ו. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

◆

רבינו חננאל

השן מועדת והבהמה מועדת כו' פי' בשלמא גבי רגל מפרש בעיטה והיא תולדה וקתני לה הכי גבי בהמה שי"מ דמשום תולדות קתני בהמה אלא לגבי שן מאי מן התולדות דשן [א] דקתני בהמה לאחויי תולדה דשן. ופריק רב אשי רישא שן דחיה סיפא שן דבהמה וכולהו אבות נינהו ושאר השמועה פשוטה היא. ת"ר הבהמה מועדת להלך לדרכה ולשבר כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה או בשערה דרך הלוכה באיכוף שעליה או בשליף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה וחמור במשאו משלמין נזק שלם. וצרורות כי אורחייהו כגון שהיה פרה מהלכת וצרורות מנתזין מתחת פרסותיה וחזיר נובר באשפה והתיז והזיק משלמין חצי נזק. סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם. ת"ר תרנגולין שהיו מהדסין בעיסה או על גבי פירות ושינפו או ניקרו משלם נזק שלם. העלו עפר או צרורות חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם. תניא אידך תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהם נזק שלם. ברוח שבכנפיהם חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם. וליתא לסומכוס דתניא תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצאתה רוח מתחת כנפיו ושברה כלים משלם חצי נזק וסתמא כרבנן. אמר רבא במסקנא לעולם כחו כגופו דמי חצי נזק דצרורות הלכתא גמירי לה. אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם. וכל שבזב טהור בנזקין חצי נזק. ואמר רב אשי הא שמעתא דרבא בע"ז פרק ר' ישמעאל בסופו בהאי לישנא אמר רב אשי כל שבזב טמא בנכרי עושה יין נסך. כל שבזב טהור בנכרי אינו עושה יין נסך [ב] מכאן אר"ש בן לקיש קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור

מסורת הש"ס

א) [לקמן יט:], ב) [לקמן נד: נדרים פא. נזיר לה: זבחים קטו: חולין נט. עא. פד.], ג) [יבמות ג: וש"נ], ד) [תוספתא פ"ב], ה) לעיל ג., ו) [שם], ז) לקמן כו., ח) כריתות ה, ט) [נדה מג.],

◆

גליון הש"ס

גמ' דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה. ב"ב קח ע"ב:

◆

לעזי רש"י

שיל"א. אוכף. פוריי"ר. לחפור. בי"ק. חרטום. אישקליט"א. פעמון קטן.

◆

מוסף רש"י

חביבא ליה. לתנא ואקדמה ברישא (יבמות ג:). הלכתא גמירי לה. מסיני שהיא תולדה של רגל ופטורה ברה"ר כי רגל, ונזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא (כתובות מא.) ואע"ג דפלגא נזק של נגיחה הוי קנס, האי פלגא ניזקא ממונא הוא (לעיל ג.). ובשערה דרך הלוכה. שנדבקו כלים בשערה וגררתן ושברתן (לעיל ג.). זרק. בעל הכלי, כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור. זה ששברו במקל קודם שבירתה, שהרי סופה לישבר (לקמן כו:).

◆

רבינו חננאל (המשך)

וזהו ששנינו במשנתינו [זבים ספ"ג] טהור מכה את הטמא טהור. אבל קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא כדתנן וטמא שמכה את הטהור טמא וכן אם זרק זב חפץ ונגע בטהור טהור דתנן [שם פ"ד] זב שהקיש על כסוסטרא ונפל ככר של תרומה טהור. ורבא קיימא ליה דכחו כגופו דמי. ומהדרינן דמותיב רב חייא בר אשי לרב אשי נטל החבית וזרקה בחמתו לבור זה היה מעשה והתירו ודייקינן מדקתני בחמתו דשרי הא שלא בחמתו אסור וכי האי גונא בזב טהור. ופריק כגון דאזיל מיניה מיניה. אחרי"י שפת"תנו ד"רך למבי"נים נחזור לפר"ש שמר"עתנו אקשינן על רבא וכי צרורות אתא לאשמועינן [ג] כל שבזב טמא דבר ידוע הוא כל נגיעה של זב טמא תנינא בהדיא כיוצא בו בנזקין בין הזיקה בגופה בין בשערה בין בשליף שעליה כל שהוא מכוחה נזק שלם. לא נשאר אלא כגון ההקשה שמקיש הזב ונפל ככר של תרומה שהוא טהור וכו' תניא [תוספתא דזבים פ"ד ובעירובין דף לה.] זה הכלל הבאין מכח רעדה טהורין מכח הסטה טמאין כך בנזקין צרורות הניתזין מכח הליכת הבהמה חצי נזק גם שנינו זה. ופרקי' לא עגלה מושכת אתא לאשמועינן כלומר כשם שהזב היושב בספינה כדתנן [זבים פ"ג] הזב והטהור שישבו בספינה או באסדה או שרכבו על גבי בהמה אע"פ שאין בגדיהן נוגעים הרי אלו טמאין כיוצא בו היושב בעגלה המושכת עם הזב טמא כך אם היו בעגלה מושכת כלים ונשברו חייב [ד] היושב בעגלה לשלם נזק שלם. ד"א [ה] עגלה מושכת בבהמה בשליף שעליה כשם שזה נזק שלם כך זה נזק שלם. תניא כותיה דרבא הרגל מועדת לשבר עד ועגלה מושכת משלמין נזק שלם. תרנגולין שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם. בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אזלינן וגופו הוא או דילמא בתר תבר מנא אזלינן וצרורות נינהו. תפשוט ליה מרבה דאמר זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור מאי טעמא מנא תבירא תבר. ואמרינן לרבה פשיטא ליה ולרבא מבעיא ליה

א) נראה דצ"ל מאי מן התולדות דשן תנא במתני' דקתני בהמה וכו'. ב) אולי צ"ל וכן אמר ר"ש בן לקיש [נדה דף מג.] קנה בקומטו וכו'. ג) נראה דצ"ל דהא כל שבזב טמא דבר ידוע הוא דכל נגיעה דכאל זב טמא וכו'. ד) נ"ר דליתו עגלה מושכת כגי' הרי"ף ופי' כמה הוא כפי' הרב המוליכי ז"ל שהובאה בשיטה כאן ע"ש. ה) נראה דצ"ל עגלה מושכת בבהמה המושכת בעגלה מיירי דהוי כמו שהזיקה בשליף שעליה כמש וכו'.